

Pán Ježiš, dobrotivý Sudca, Pastier našich duší, zveril apoštolovi Petrovi a jeho nástupcom moc kľúčov, aby vykonávali v Cirkvi dielo spravodlivosti a pravdy. Táto najvyššia a univerzálna moc zväzovať a rozväzovať tu na zemi potvrdzuje, napomáha a upevňuje moc pastierov partikulárnej cirkvi, v sile ktorej majú sväté právo pred Pánom súdiť vlastných podriadených.¹

V priebehu storočí Cirkev v materii manželstva nadobúdajúc stále jasnejšie chápanie slov Krista, dosiahla a vysvetlila stále hlbšie náuku o nerozlučiteľnosti posvätného manželského zväzku, vytvorila systém nulity manželského súhlasu a zaviedla stále primeranejší súdny proces v tejto materii takým spôsobom, aby cirkevná disciplína bola stále viac v súlade s pravdou vyznávananej viery.

Všetko, čo bolo v tomto smere vykonané vždy pod zorným uhlom najvyššieho zákona, ktorým je spása nesmrteľných duší,² pretože Cirkev, ako to múdro učil blahoslavený pápež Pavol VI., je božským obrazom Trojice a preto všetky jej inštitúcie, hoci ich vždy možno zdokonaľovať, musia smerovať k odovzdávaniu Božej milosti a neustále napomáhať, podľa darov a poslania každého, dobrou veriacich, ktoré je podstatným cieľom Cirkvi.³

Vo vedomí toho všetkého som sa rozhodol „položiť ruku“ na reformu procesu manželskej nulity a s tým cieľom som ustanovil Skupinu osôb vynikajúcich v právnej doktríne, v pastoračnej múdrosti a forenznej skúsenosti, ktorí pod vedením J. E. dekana Rímskej rotvy vypracovali návrh projektu reformy pri zachovaní princípu nerozlučiteľnosti manželského zväzku. Keďže pracovali rýchlo, táto Skupina veľmi skoro predložila Schému reformy, ktorá bola predložená na posúdenie iným expertom a teraz tvorí základ obsahu tohto motu proprio.

Je vyjadrením starostlivosti o spásu duší, ktorá - dnes tak ako včera - je a ostane najvyšším cieľom inštitúcií, zákonov, práva a bola hybnou silou pre biskupa Ríma, aby poskytol biskupom tento reformný dokument, pretože aj oni majú spoluúčasť so mnou na úlohe Cirkvi chrániť jednotu vo viere a v cirkevnej disciplíne týkajúcej sa manželstva, ktoré je základom a pôvodcom kresťanskej rodiny. Hybnú silu k reforme živilo aj enormné množstvo veriacich, ktorí, hoci chceli dať svoj život do poriadku pred vlastným svedomím, príliš často boli odrádzaní právnymi štruktúrami Cirkvi z dôvodu svojho odstupu fyzického alebo morálneho. Láska a milosrdenstvo však vyžadujú, aby sama Cirkev ako matka stála v blízkosti svojich detí, ktoré sa cítia od nej odlúčení.

V tomto duchu sa vyjadrovala aj väčšina mojich bratov v episkopáte, ktorí boli zhromaždení na mimoriadnej biskupskej synode a žiadali, aby procesy boli rýchlejšie a dostupnejšie.⁴ V úplnej zhode s týmito želaniami som sa rozhodol vydať toto motu proprio, ktorého nariadenia majú napomáhať nie nulite manželstva, ale rýchlejšiemu procesu, ako aj určitému správne zjednodušeniu, aby z dôvodu oneskoreného súdneho rozhodnutia srdce veriacich, ktorí očakávajú jasné stanovisko o stave vlastnej osoby, nebolo dlhodobo udržiavané v temnotách pochybností.

Pri tejto práci som kráčať v línii mojich predchodcov, ktorí chceli, aby kauzy manželskej nulity boli posudzované súdnou, nie administratívnou cestou a nie preto, že by to vyplývalo z povahy veci, ale skôr preto, že to vyžaduje nutnosť garantovať v najvyššom možnom stupni pravdu o posvätnom zväzku; a to je zabezpečené práve garanciami súdneho poriadku.

Treba uviesť aj niektoré základné zásady, ktorými sa riadili práce na reforme procesu manželskej nulity.

I. - Aby sa rozsudok stal vykonávateľným stačí iba jeden rozsudok nulity. - Javilo sa vhodné, aby už viac nebol potrebný druhý rozsudok nulity manželstva nato, aby stránky mohli sláviť nový kánonický sobáš, ale že nato postačuje morálna istota prvého sudcu podľa noriem práva.

II. - Samosudca pod zodpovedným dohľadom biskupa. - Ustanovenie samosudcu, ktorý musí byť klerikom, na prvej inštancii bolo ponechané na zodpovednosť biskupa, ktorý pri pastoračnom vykonávaní vlastnej súdnej moci musí zabezpečiť, aby sa neupadlo do nejakej formy laxizmu.

III. - Sám biskup je sudcom. - Aby sa konečne dostalo do praxe učenie Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré sa týka veľkého významu, bolo stanovené urobiť evidentným, že sám biskup vo svojej cirkvi, v ktorej bol ustanovený za pastiera a hlavu, je z toho istého dôvodu sudcom jemu zverených veriacich. Preto sa vyžaduje, aby v rozsiahlych i menších diecézách sám biskup poskytol jasný znak premeny cirkevných štruktúr,⁵ a nedelegoval úplne úlohu súdiť manželské kauzy na iné úrady diecéznej kúrie. Toto sa zvlášť dotýka skráteneho procesu, ktorý bol ustanovený pre také prípady, v ktorých je nulita manželstva evidentná.

IV. - Skráteneý proces. - Aby proces manželskej nulity bol viac prispôsobivým, bola zavedená forma tzv. skráteneho procesu - ako doplnenie už teraz platného dokumentačného procesu - ktorý bude možno použiť v prípadoch, ak žiadosť o nulitu manželstva bude podopretá zvlášť evidentnými dôkazmi.

Napriek tomu mi neušlo, že tento skráteneý proces môže byť rizikom pre princíp nerozlučiteľnosti manželstva; a práve preto som chcel, aby v tomto procese bol sudcom sám biskup, ktorý z úlohy svojho pastierskeho úradu je spolu s Petrom najvyššou zárukou jednoty v katolíckej viere a disciplíne.

V. - Apelácia na metropolitné sídlo. - Je vhodné, aby sa znova potvrdila apelácia na metropolitné sídlo, pretože úrad hlavy cirkevnej provincie je už stáročia znakom synodálnosti Cirkvi.

VI. - Vlastná úloha biskupských konferencií. - Biskupské konferencie, ktoré majú povinnosť napomáhať svojou apoštolskou horlivosťou zhromažďovať roztratených veriacich, nech mocne naliehajú a majú povinnosť spoluúčasti na už spomínanej premene (štruktúr Cirkvi), aby bolo rešpektované právo biskupa organizovať vykonávanie súdnej moci vo svojej partikulárnej cirkvi.

Znovuobnovenie blízkosti medzi sudcom a veriacimi by nebolo úspešné, ak by biskupské konferencie nestimulovali jednotlivých biskupov a im nepomáhali uviesť do praxe reformu manželského procesu.

Biskupské konferencie spolu s blízkosťou sudcu nech sa postarajú, pri zachovaní spravodlivej a dôstojnej odmeny pracovníkov tribunálu, aby sa procesy manželskej nulity, nakoľko je to len možné, konali pre veriacich zadarmo. Takto sa Cirkev ukáže veriacim ako štedrá matka práve v oblasti, ktorá je úzko prepojená so spásou duší a prejaví tak láskavú tvár Krista, ktorý nás zadarmo vykúpil.

VII. - Apelácia na Apoštolskú stolicu. - Je vhodné, aby bola zachovaná aj naďalej apelácia na riadny tribunál Apoštolskej stolice čiže Rímsku rotu, z rešpektu voči starobylému právnomu princípu, a tak bol posilnený zväzok medzi Petrovým sídlom a partikulárnymi cirkvami. Pri zachovaní tejto apelačnej praxe bude vylúčené zneužitie akejkoľvek právnej praxe, aby nedochádzalo k škodám pri spáse nesmrteľných duší.

Vlastné právo Rímskej rotu bude čo najskôr zosúladené podľa zásad tohto reformovaného procesu v rámci potrebných možností.

VIII. - Predpisy pre východné cirkvi. - Napokon sme vzali do úvahy špecifiká cirkevného právneho poriadku a disciplíny východných cirkví a rozhodli sme vydať oddelene, s tým istým dátumom, normy, ktorými reformujeme disciplínu manželských procesov v Kódexe kánonov východných cirkví.

Toto všetko po zrelom uvážení sme rozhodli a ustanovili, že v Knihe VII Kódexu kánonického práva, tretia časť, prvý titul, prvá kapitola o kauzách na vyhlásenie nulity manželstva (kánony 1671 -1691), od 8. decembra 2015 sa úplne nahrádzajú týmito, ktoré tu nasledujú:

Prvý článok:

Kompetentné fórum a tribunály

Kán. 1671 § 1. - Manželské kauzy pokrstených podľa vlastného práva prináležia cirkevnému sudcovi.

§ 2. Kauzy o čisto občianskych účinkoch manželstva patria občianskej vrchnosti, ak partikulárne právo nestanovuje, že tieto kauzy, ak sa riešia ako vedľajšie a dodatkové, môže rozsúdiť a rozhodnúť cirkevný sudca.

Kán. 1672. - V kauzách manželskej nulity, ktoré nie sú rezervované Apoštolskej stolici, je kompetentný:

- (1) tribunál miesta, kde bolo manželstvo uzavreté;
- (2) tribunál miesta, kde má jedna alebo obidve stránky trvalé alebo prechodné bydlisko;
- (3) tribunál miesta, kde treba zhromaždiť väčšinu dôkazov.

Kán. 1673 § 1. - V každej diecéze sudcom prvej inštancie pre kauzy manželskej nulity, ak právo výslovne neuvádza výnimky, je diecézny biskup, ktorý môže vykonávať svoju súdnu moc osobne alebo prostredníctvom iných, podľa noriem práva.

§ 2. - Biskup nech ustanoví pre svoju diecézu diecézny tribunál pre kauzy manželskej nulity, pričom ostane zachovaná možnosť (facultas) biskupa zveriť kauzy inému blízkeму diecéznemu alebo interdiecéznemu tribunálu.

§ 3. - Kauzy manželskej nulity nech sú zverené kolégiu troch sudcov. Kolégiu nech predsedá sudca klerik, ostatní sudcovia môžu byť laici.

§ 4. - Ak biskup moderátor nemôže ustanoviť kolégiový tribunál v diecéze a nemôže si ani vybrať iný blízky tribunál tak, ako je to stanovené v § 2, zverí kauzy samosudcovi, ktorý - ak je to možné - nech si priberie dvoch poradcov bezúhonného života, odborníkov v právnych alebo humánných vedách, ktorých na tento účel schváli biskup; tomuto samosudcovi prináležia, ak nevyplýva niečo iné, všetky úlohy kolégiového tribunálu, ako predsedovi alebo ako spravodajcovi.

§ 5. - Tribunál druhej inštancie pre platnosť musí byť vždy kolégiovým tribunálom tak, ako je

to stanovené v § 3 tohto kánonu.

§ 6. - Z tribunálu prvej inštancie sa podáva apelácia na metropolitný tribunál druhej inštancie, pri zachovaní predpisov kánonov 1438 - 1439 a 1444.

Druhý článok:

Právo napadnúť manželstvo

Kán. 1674 § 1. - Napadnúť manželstvo sú spôsobilými: (1) manželia, (2) promótor spravodlivosti, keď sa nulita stala už známou, ak sa manželstvo nedá konvalidovať alebo to nie je vhodné.

§ 2. - Manželstvo, ktoré za života obidvoch manželov nebolo napadnuté, po smrti obidvoch alebo jedného z nich nemožno napadnúť, ak otázka platnosti nie je predpokladom pre vyriešenie iného sporu buď na kánonickom fóre alebo občianskom fóre.

§ 3. - Ak jeden z manželov zomrie, kým kauza prebieha, má sa zachovať predpis kán. 1518.

Tretí článok:

Uvedenie kauzy a zbieranie dôkazov

Kán. 1675. - Sudca skôr ako prijme kauzu, musí mať istotu, že manželstvo sa nenapraviteľne rozpadlo tak, že by bolo nemožné znovunastoliť manželské spolunažívanie.

Kán. 1676 § 1. - Súdny vikár po doručení žaloby a, ak je presvedčený, že má nejaký právny základ, prijme ju a dekrétom priloženým k žalobe nariadi, aby kópia žaloby bola doručená obhajcovi zväzku a, ak žaloba nie je podpísaná obidvoma stránkami, aj odporcovi a určí im časovú lehotu 15 dní vyjadriť k žalobe svoje stanovisko.

§ 2. - Po uplynutí uvedenej časovej lehoty a potom, ako ich znova napomenul ak to uznal za vhodné, aby druhá stránka vyjadrila svoje stanovisko, súdny vikár dekrétom určí formulu sporu a stanoví, či sa v kauze bude pokračovať riadnym procesom alebo skráteným konaním podľa noriem kánonov 1683 - 1687. Tento dekrét sa oznámi stránkam a obhajcovi zväzku.

§ 3. - Ak sa rozhodne, že kauza bude pokračovať riadnym procesom, súdny vikár tým istým dekrétom ustanoví súdne kolégium alebo samosudcu s dvomi poradcami podľa kán. 1673 § 4.

§ 4. - Ak sa rozhodne, že kauza bude pokračovať skráteným konaním, súdny vikár pokračuje podľa kán. 1685.

§ 5. - Vo formule sporu sa musí určiť, z akého titulu alebo titulov je manželstvo napadnuté.

Kán. 1677 § 1. - Obhajca zväzku, patróni stránok a - ak vstúpil do procesu - aj promótor spravodlivosti má právo: (1) byť prítomný na vypočúvaní stránok, svedkov a znalcov, pri zachovaní predpisu kán. 1559; (2) nahliadnuť do súdnych spisov, hoci ešte neboli zverejnené, a preskúmať dokumenty predložené tribunálu stránkami.

§ 2. - Stránky nemôžu byť prítomné na vypočúvaní, o ktorom sa píše v § 1, bod 1 tohto kánonu.

Kán. 1678 § 1. - V kauzách manželskej nulity súdne priznanie a výpovede stránok, podopreté prípadnými svedkami dôveryhodnosti, môžu mať silu plného dôkazu, ak to sudca uzná berúc do úvahy všetky indície a dôkazné prvky (adminikula), ak nie sú iné prvky, ktoré by to spochybnili.

§ 2. - V tých istých kauzách, aj výpoveď jedného svedka môže byť plne dôveryhodná, ak ide o kvalifikovaného svedka, ktorý vypovedá z pozície svojho úradu, alebo okolnosti skutkov a

osoby tomu nasvedčujú.

§ 3. - V kauzách impotencie alebo nedostatku súhlasu z dôvodu mentálnej choroby alebo poruchy, nech si sudca posluži jedným alebo viacerými znalcami, ak z okolností evidentne nevyplýva, že je to zbytočné; v iných kauzách nech sa zachová predpis kán. 1574.

§ 4. - Kedykoľvek počas zbierania dôkazov nastane pravdepodobnosť, že manželstvo nebolo konzumované, tribunál, po vyjadrení stránok, môže prerušiť kauzu manželskej nulity, doplniť dôkazy s ohľadom možnosti dišpenzu super rato a napokon poslať spisy na Apoštolskú stolicu spolu so žiadosťou jednej alebo oboch stránok a so stanoviskom tribunálu a biskupa.

Štvrtý článok:

Rozsudok, jeho napadnutie a jeho vykonateľnosť

Kán. 1679. - Rozsudok, ktorým sa po prvý raz deklarovala nulita manželstva, po uplynutí časovej lehoty určenej v kánonoch 1630 - 1633, sa stáva vykonateľným.

Kán. 1680 § 1. - Stránka, ktorá sa považuje za poškodenú a rovnako aj promótor spravodlivosti a obhajca zväzku, má právo navrhnúť nulitu rozsudku alebo apeláciu proti rozsudku v zmysle kánonov 1619 - 1640.

§ 2. - Po uplynutí časovej lehoty práva na podanie apelácie a potom, ako tribunál vyššej inštancie obdržal súdne spisy, sa ustanoví súdne kolégium, určí sa obhajca zväzku a stránky sa vyzvú predložiť svoje poznámky v rámci stanovenej časovej lehoty; po jej uplynutí kolégiový tribunál, ak sa apelácia javí ako naťahovanie času, potvrdí dekrétom rozsudok prvej inštancie.

§ 3. - Ak bola apelácia prijatá, musí sa pokračovať rovnakým spôsobom ako na prvej inštancii s vhodným prispôbením.

§ 4. - Ak na apelačnom stupni bol navrhnutý nový dodatočný titul nulity, tribunál ho môže prijať a posúdi ho ako na prvej inštancii.

Kán. 1681. - Ak bol vynesенý vykonateľný rozsudok, môže sa podať kedykoľvek na tretiu inštanciu žiadosť o nové riešenie kauzy podľa predpisu kán. 1644, kde sa uvedú nové a závažné dôvody v časovej lehote 30 dní od oznámenia podania nového návrhu.

Kán. 1682 § 1. - Ak sa rozsudok, ktorým bola deklarovaná nulita manželstva, stal vykonateľným, stránky môžu uzavrieť nové manželstvo, ak im nebol daný zákaz v samotnom rozsudku alebo rozhodnutím miestneho ordinára.

§ 2. - Ak sa rozsudok stane vykonateľným, súdny vikár to bezodkladne oznámi miestnemu ordinárovi miesta slávenia manželstva. Tento sa potom postará, aby sa čím skôr realizoval zápis v matrike sobášených i pokrstených o nulite manželstva a prípadných zákazov.

Piaty článok:

Skrátené konanie pred biskupom

Kán. 1683. - Diecéznemu biskupovi prináleží súdiť kauzy manželskej nulity skráteným konaním vždy, keď:

- (1) žiadosť o nulitu podajú oboje stránky alebo jedna z nich so súhlasom druhej stránky;
- (2) nastane súbeh okolností skutkov i osôb v prospech nulity, a je to podopreté svedectvami alebo dokumentmi a nevyžaduje sa nijaké ďalšie skúmanie alebo dôslednejšie zbieranie dôkazov.

Kán. 1684. - Žiadosť, ktorou sa začína skrátенý proces, okrem prvkov uvedených v kán. 1504, musí: (1) krátko, integrálne a jasne opísať fakty, na ktorých je žiadosť postavená; (2) uviesť dôkazy, ktoré môže sudca bezprostredne získať; (3) v prílohe uviesť dokumenty, o ktoré sa žiadosť opiera.

Kán. 1685. - Súdny vikár v tom istom dekréte, ktorým určí formulu sporu, ustanoví spravodajcu (inštruktora) a pomocníka (asesora) a povolá na zasadanie všetkých, ktorí sa musia na ňom zúčastniť a ktoré sa bude konať podľa normy kán. 1686 a v časovej lehote do 30 dní.

Kán. 1686. - Spravodajca (inštruktora), nakoľko je to možné, vyzbiera dôkazy na jednej jedinej sesii a určí termín 15 dní nato, aby boli predložené poznámky v prospech platnosti zväzku a obhajoby stránok, ak ich majú.

Kán. 1687 § 1. - Diecézny biskup po prijatí spisov a po konzultácii so spravodajcom (inštruktorom) a pomocníkom (asesorom), a po obdržaní pripomienok obhajcu zväzku, ak ich nejaké má, ako aj obhajob stránok, ak dosiahol morálnu istotu o nulite manželstva, vynesie rozsudok. V opačnom prípade posunie kauzu na riadny proces.

§ 2. - Celý text rozsudku s odôvodnením nech sa oznámi čím skôr stránkam.

§ 3. - Proti rozsudku biskupa možno podať apeláciu metropolitovi alebo na Rímsku rotu; ak bol rozsudok vynesенý metropolitom, možno podať apeláciu najstaršiemu sufragánovi; proti rozsudku iného biskupa, ktorý nemá vyššieho predstaveného iba rímskeho veľkňaza, možno podať apeláciu biskupovi ním stabilne určeného.

§ 4. - Ak sa apelácia javí ako naťahovanie procesu, metropolita alebo biskup, o ktorom sa píše v § 3, alebo dekan Rímskej rotu, ho odmietne dekrétom; ak sa apelácia prijme, kauza sa posunie na riadny proces na druhom stupni.

Šiesty článok:

Dokladový proces

Kán. 1688. - Po prijatí žaloby podľa normy kán. 1676, diecézny biskup alebo súdny vikár alebo nimi poverený sudca vynechá formality riadneho procesu a po predvolaní stránok a po intervencii obhajcu zväzku, môže deklarováť rozsudkom nulitu manželstva, ak z dokladu, ktorý nepodlieha nijakému protirečeniu ani námietke, je celkom zrejmá existencia manželskej prekážky alebo nedostatok kánonickej formy, len keď s rovnakou istotou je zjavné, že nebol daný dišpenz alebo že zástupca nemal platný mandát.

Kán. 1689 § 1. - Proti tomuto rozhodnutiu sa obhajca zväzku, ak sa rozumne domnieva, že buď nedostatky, o ktorých sa píše v kán. 1688 alebo absencia dišpenzu nie sú isté, musí sa odvolať na sudcu druhej inštancie, ktorému treba poslať spisy a písomne ho upozorniť, že ide o dokladový proces.

§ 2. - Stránke, ktorá sa domnieva, že je poškodená ostáva nedotknuté právo podať apeláciu.

Kán. 1690. - Sudca druhej inštancie za účasti obhajcu zväzku a po vypočutí stránok, rozhodne rovnakým spôsobom, o ktorom sa píše v kán. 1688, či treba rozsudok prvej inštancie potvrdiť, alebo či treba ďalej postupovať riadnym procesom; v tomto prípade vráti prípad na opätovné prerokovanie v prvej inštancii.

Siedmy článok:

Všeobecné normy

Kán. 1691 § 1. - V rozsudku nech sa pripomenú stránkam ich morálne a občianske povinnosti, ak by ich zaväzovali voči sebe navzájom a voči deťom, aby nebola zanedbaná ich podpora a výchova.

§ 2. - Kauzy manželskej nulity sa nemôžu konať ústnym sporovým procesom, o ktorom sa píše v kánonoch 1656 - 1670.

§ 3. - Vo všetkých iných veciach, ktoré sa týkajú procedúry, nech sa aplikujú, ak niečo iné nevyplýva z povahy veci, kánony o súdnych konaniach vo všeobecnosti a o riadnom sporovom súdnom konaní, zachovajúc neporušené špeciálne normy o stave osôb a pre kauzy týkajúce sa verejného dobra.

***

Nariadenie kán. 1679 sa bude vzťahovať na rozsudky manželskej nulity zverejnené počnúc dňom, ktorým toto motu proprio nadobudne účinnosť.

K tomuto dokumentu patrí aj príloha o procedurálnych zásadách, ktoré som považoval za nevyhnutné na správny a presný výklad týchto zákonov, aby boli starostlivo dodržané pre dobro veriacich.

Všetko, čo som stanovil v tomto motu proprio, nech je platné a účinné aj vtedy, ak by niečo týmto normám odporovalo, aj keby si to zaslúžilo osobitnú zmienku.

Zverujem s dôverou v príhovor slávnej a požehnanej vždy Panny Márie, Matky milosrdenstva, a svätých apoštolov Petra a Pavla realizáciu tohto nového manželského procesu.

Dané v Ríme pri svätom Petrovi 15. augusta 2015, na slávnosť Nanebovzatia Panny Márie, v treťom roku môjho pontifikátu.

František

Procedurálne zásady ako postupovať v kauzách manželskej nulity

Tretia všeobecná mimoriadna biskupská synoda, ktorá sa konala v októbri 2014 konštatovala, že sú ťažkosti dostať sa k rozhodnutiam cirkevných tribunálov. A pretože biskup ako dobrý pastier je povinný ísť v ústrety svojim veriacim, ktorí potrebujú osobitnú pastoračnú starostlivosť, spolu s normami týkajúcimi sa aplikácie manželského procesu, sa ukázalo vhodné v spolupráci nástupcu apoštola Petra a biskupov v rozširovaní poznania zákona, poskytnúť aj niektoré ďalšie nástroje, aby práca cirkevných tribunálov mohla viac zodpovedať potrebám veriacich, ktorí žiadajú o zistenie pravdy o existencii alebo neexistencii zväzku svojho rozpadnutého manželstva.

Čl. 1. - Biskup z nariadenia kán. 383 § 1 je povinný všímať si svojim apoštolským duchom manželov odlúčených alebo civilne rozvedených, ktorí z dôvodov svojej životnej situácie eventuálne zanechali praktizovanie svojho náboženstva. Takto má spoluzodpovednosť s farármi (porov. kán. 529 § 1) podieľať sa na pastoračnej pomoci týmto veriacim nachádzajúcim sa v ťažkostiach.

Čl. 2. - Predsúdne alebo pastoračné skúmanie - ktoré zahŕňa vo farských a diecéznych štruktúrach veriacich odlúčených alebo civilne rozvedených, ktorí majú pochybnosti o platnosti svojho manželstva, alebo sú dokonca presvedčení o jeho neplatnosti - má za cieľ poznať ich situáciu a zozbierať užitočné prvky pre prípadné konanie súdneho procesu, či už riadneho alebo skráteneho. Toto skúmanie nech sa vykoná v rámci jednotnej diecéznej

manželskej pastorácie.

Čl. 3. - Samotné skúmanie nech miestny ordinár zverí osobám, ktoré sú nato vhodné a kompetentné aj keď nie výlučne v oblasti kánonicko-právnej. Je to na prvom mieste vlastný farár alebo ten, kto pripravoval manželov na slávenie cirkevného sobáša. Táto úloha poradcu môže byť zverená aj iným klerikom, zasväteným osobám alebo laikom, ktorých schváli miestny ordinár.

Diecéza alebo aj viac diecéz spolu, podľa toho, ako sú zoskupené, môžu na tento účel vytvoriť stabilnú štruktúru, ktorá - ak by sa to ukázalo ako potrebné - vydá určité Vademecum, v ktorom popíše podstatné prvky na čo najvhodnejší priebeh tohto skúmania.

Čl. 4. - Pastoračné skúmanie zhromaždí všetky užitočné prvky pre prípadnú žiadosť o proces manželskej nulity. Žiadosť predložia manželia alebo ich obhajca na kompetentný tribunál. Nech sa zistí, či obidve stránky sú zajedno v žiadosti a či chcú nulitu.

Čl. 5. - Po zozbieraní všetkých prvkov, predsúdne skúmanie sa ukončí podaním žiadosti o nulitu manželstva na kompetentný tribunál.

Čl. 6. - Keďže Kódex kánonického práva musí byť aplikovaný vo všetkých svojich aspektoch, pri zachovaní špeciálnych noriem aj na manželské procesy v intenciách kán. 1691 § 3, tieto procedurálne zásady nemajú v úmysle podať výklad celého procesu, ale iba objasniť hlavné legislatívne zmeny a, kde je to potrebné, doplniť ich.

Prvý titul:

Kompetentné fórum a tribunály

Čl. 7 § 1. - Tituly kompetencie, o ktorých sa píše v kán. 1672, sú ekvivalentné pri zachovaní, nakoľko je to možné, princípu (geografickej) blízkosti sudcu a stránok.

§ 2. - Prostredníctvom spolupráce medzi jednotlivými tribunálmi v zmysle kán. 1418 nech sa zabezpečí pre každého, stránkam i svedkom, účasť na procese s minimálnou námahou.

Čl. 8 § 1. - V diecézach, ktoré nemajú vlastný tribunál, nech sa biskup postará čím skôr o formáciu stabilnú a kontinuálnu v diecéze alebo v zoskupeniach diecéz a v súlade s predpismi Apoštolskej stolice, takých osôb, ktoré by mohli vykonávať službu v tribunáloch, ktoré nech zriadi a ktoré by riešili kauzy manželskej nulity.

§ 2. - Biskup môže vystúpiť z interdiecézneho tribunálu ustanoveného podľa normy kán. 1423 a zriadiť vlastný súd na riešenie káuz manželskej nulity.

Druhý titul:

Právo napadnúť manželstvo

Čl. 9. - Ak jedna stránka zomrie počas procesu, skôr ako sa kauza ukončí, sa zastaví inštancia až dovtedy, kým druhá stránka alebo iný záujemca nepožiadá o pokračovanie; v takomto prípade sa musí preukázať legitímnym záujmom.

Tretí titul:

Uvedenie kauzy a zbieranie dôkazov

Čl. 10. - Sudca môže prijať ústnu žiadosť kedykoľvek je stránka hatená podať písomnú žiadosť; potom nariadi notárovi, aby žiadosť napísal a prečítal ju stránke nahlas tak, aby ju počula a s obsahom prečítaného aj súhlasila; takto podaná žiadosť nahrádza písomnú žalobu a treba ju považovať za legitímnu so všetkými zákonitými účinkami.

Čl. 11 § 1. - Žaloba nech sa predloží diecéznemu tribunálu alebo interdiecéznemu

tribunálu, ktorý bol vybraný v súlade s predpisom kán. 1673 § 2.

§ 2. - Ak sa odporca zverí do spravodlivosti tribunálu alebo po legitímnom prvom predvolaní nedá nijakú odpoveď, predpokladá sa, že neodporuje žiadosti o nulitu.

Štvrtý titul:

Rozsudok, jeho napadnutie a vykonateľnosť

Čl. 12. - Na dosiahnutie morálnej istoty, ktorá je nevyhnutná zo zákona, nestačí len prevaha dôkazov a indícií, ale je potrebné vylúčiť akúkoľvek pozitívnu a rozumnú pochybnosť omylu ako v práve, tak aj v skutkoch, hoci nie je vylúčená možnosť úplného opaku.

Čl. 13. - Ak jedna stránka prehlásila, že odmieta prijať akúkoľvek informáciu týkajúcu sa procesu, predpokladá sa, že sa zriekla aj kópie rozsudku. V takomto prípade sa jej oznámi z rozsudku iba rozhodnutie.

Piaty titul:

Skrátený proces pred biskupom

Čl. 14 § 1. - Medzi prípady, v ktorých možno konať kauzy manželskej nulity skráteným procesom podľa kánonov 1683 - 1687, možno zaradiť napríklad: prípad absencie viery, čo môže spôsobiť simuláciu súhlasu alebo omyl determinujúci vôľu; časová krátkosť manželského spoluzitia; realizovaný potrat, ktorý zabránil vzniku nového života; tvrdošijné zotrvávanie v mimomanželskom vzťahu v čase sobáša alebo v čase bezprostredne následnom; podvodné zamlčanie neplodnosti alebo závažnej choroby, alebo detí narodených z predchádzajúceho vzťahu, alebo pobytu vo väzení; kauzy manželstiev, ktoré vedú život úplne v protiklade s manželským spôsobom života alebo manželstvo uzavreté pod neočakávaným tehotenstvom ženy alebo sobáš pod fyzickým násilím, keď ide o vynútený súhlas; absencia používania rozumu doložená lekárskymi dokladmi, atď.

§ 2. - Medzi dokumentmi podporujúcimi žiadosť o manželskú nulitu sú lekárske dokumenty, ktoré môžu spôsobiť, že žiadať znalecký posudok z úradu je zbytočné.

Čl. 15. - Ak bola tribunálu doručená žiadosť o riadny proces manželskej nulity, ale súdny vikár je presvedčený, že kauza by sa mohla riešiť skráteným procesom, pri oznámení žaloby v zmysle kán. 1676 § 1, vyzve pozvanú stránku, ktorá žalobu ešte nepodpísala, aby oznámila tribunálu, či nemá záujem pripojiť sa k žiadosti a zúčastniť sa procesu. Súdny vikár, kedykoľvek to považuje za nevyhnutné, vyzve stránku alebo stránky, ktoré podpísali žalobu, aby ju čím skôr doplnili podľa normy kán. 1684.

Čl. 16. - Súdny vikár môže určiť aj sám seba za inštruktora; avšak nakoľko je to možné nech vymenuje inštruktora z diecézy, v ktorej má kauza pôvod.

Čl. 17. - Pri predvolaní, ktoré sa koná v súlade s kán. 1685, nech sú stránky informované, že - ak sa to neurobilo ako príloha žaloby - môžu, aspoň 3 dni pred konaním inštruktorskej sesie, predložiť prvky argumentov, o ktorých sa žiada súdna výpoveď stránok alebo svedkov.

Čl. 18 § 1. - Stránky a ich advokáti môžu byť prítomní pri vypočutí druhej stránky a jej svedkov, ak inštruktor nerozhodne, že pre okolnosti vecí či osôb sa bude postupovať inak.

§ 2. - Výpovede stránok a svedkov musia byť notárom zapísané, avšak súhrnne a iba to, čo sa vzťahuje na podstatu sporného manželstva.

Čl. 19. - Ak sa kauza riešila na interdiecéznom tribunáli, biskup, ktorý musí vyniesť rozsudok, je biskup miesta, na základe ktorého sa stanovila kompetencia v zmysle kán.

1672. Ak by ich bolo viac ako jeden, nech sa zachová, nakoľko je to možné, princíp (geografickej) blízkosti medzi stránkou a sudcom.

Čl. 20 § 1. - Diecézny biskup stanoví podľa svojej rozumnej úvahy spôsob, akým vynesie rozsudok.

§ 2. - Rozsudok, podpísaný biskupom a notárom, nech vyloží v krátkosti a po poriadku dôvody rozhodnutia a nech sa oznámi riadne stránkam v časovej lehote jedného mesiaca odo dňa rozhodnutia.

Šiesty titul:

Dokumentačný proces

Čl. 21. - Kompetentný diecézny biskup a súdny vikár sa určia podľa normy kán. 1672.

---

1 Porov. Lumen gentium, 27.

2 Porov. CIC, kán. 1752.

3 Porov. PAVOL VI., Príhovor účastníkom medzinárodného stretnutia o kánonickom práve dňa 17. septembra 1973.

4 Porov. Relatio Synodi, 48.

5 Porov. FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia Evangelii gaudium, 27, in: AAS 105 (2013) str. 1031.

Preložil prof. Dr. Ján DUDA, PhD.